

Поряд з вищевказаними інтегрованими формами господарювання, кооперація, виконуючи соціальну функцію, має деякі переваги, сприяючи вирішенню проблем продовольчої безпеки, розвитку сільських територій та надаючи можливість кожному члену реалізувати своє право на отримання доходу. Враховуючи таку важливу специфіку кооперативів для розвитку сільськогосподарської сфери, центральним питанням формування аграрної політики повинно бути створення сприятливих правових, політичних й інституціональних умов їх функціонування, особливо при соціальній, економічній та структурній деградації сільського господарства.

Наприкінці слід зауважити, що перспективність будь-яких напрямків процесу інтеграції в аграрному секторі залежить від можливості взаємодії й взаємодоповнення сільського господарства с обслуговуючою сферою, сферою матеріально-технічного забезпечення та невиробничою інфраструктурою (зелений туризм, медичне обслуговування, інженерна інфраструктура, житлове будівництво, освіта). Отже, диверсифікація діяльності, замкнутий цикл виробництва та соціальна спрямованість – це основні складові ефективної інтеграції в аграрній сфері виробництва.

Санніков Д.В.

*к.ю.н., асистент кафедри земельного
та аграрного права*

*Національного юридичного університету України
ім. Ярослава Мудрого*

Саннікова М.В.

*к.ю.н., науковий співробітник НДІ Державного будівництва
та місцевого самоврядування*

Національної академії правових наук України

ДО ПИТАННЯ МІСЦЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА

Питання віднесення рішень європейського суду з прав людини до джерел права останнім часом все частіше виникає у будь-якій галузевій правовій науці. Не виключення з цього й земельне право.

Проте, чи взагалі можлива наявність зазначених актів у системі джерел земельного права в Україні, чи не суперечить це принципам права, не виходить за «межі» правової системи, на жаль, не з'ясовано.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди застосовують при розгляді справ практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

Європейський суд з прав людини виніс низку рішень та ухвал у справах проти України, в яких йшлося про вирішення земельних спорів. Але попри те, що у національних судових провадженнях вирішувалися саме майнові спори, підставою для констатації Європейським судом порушення Україною прав заявників стали найтипівіші проблеми, через які Україна програє справи в Європейському суді вже котрий рік поспіль.

Наприклад, невиконання рішення національного суду стало підставою констатації порушення Україною п. 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) та 1 статті Першого протоколу у справі «Остапенко проти України». Обставини цієї справи зводяться до того, що заявник – фермер, після семи років спроб отримати додаткову земельну ділянку для його ферми, зрештою отримав 22 гектари з державних резервних земель за рішенням арбітражного суду Миколаївської області, яке стало обов'язковим для виконання негайно після ухвалення. Цим же рішенням суду відповідну міську раду було зобов'язано видати заявникові акт постійного користування зазначеною земельною ділянкою. Через 10 днів після винесення рішення на користь заявника відповідна районна рада видала свідоцтво на право користування цією земельною ділянкою іншим приватним особам. Далі районна та міська ради ініціювали судові провадження, що тривали трохи більше року, метою яких був перегляд рішення арбітражного суду Миколаївської області. Але згодом Вищий арбітражний суд залишив згадане рішення в силі. Розпочате виконавче провадження тривало недовго й було закрито через констатацію відсутності державних резервних земель сільськогосподарського призначення, що зрештою було визнано незаконним в судовому порядку. Уряд під час розгляду справи Європейським судом висував заперечення щодо вичерпання

заявником національних засобів захисту, оскільки останній повторно не подав позову проти виконавчої служби та не звернувся до суду з заявою про зміну порядку виконання рішення, винесеного на його користь. Європейський суд, відповідно до його усталеної практики, зауважив, що заявник не був зобов'язаний використовувати згадані засоби захисту через їхню неефективність.

Ще одним цікавим моментом є той факт, що Європейський суд відхилив аргумент стосовно того, що передача землі у довгострокове користування не є передачею у власність, а отже в даному випадку не йдеться про «власність» у сенсі 1 статті Першого протоколу до Конвенції.

Європейський суд знов зауважив, що такі матеріальні активи як борги, а в даному випадку, відповідно до рішення суду, заявник мав «законне сподівання» на виділення йому державними органами влади конкретно визначеної ділянки в натурі, підпадають під поняття «майно».

У червні 2007 року така спроба мала місце. Кабінет міністрів подав до Верховної Ради проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права особи на досудове провадження, розгляд справи судовим органом або виконавче провадження протягом розумного строку». Верховна Рада зазначений законопроект розглянути не встигла і його було відкликано. Отже, на нині ця законодавча прогалина ще існує.

У справі «Пономаренко проти України» заявник скаржився до міського суду на дії міської влади, оскільки зазнавав певних перешкод у користуванні будинком.

В результаті будівництва багатопверхового будинку підхід та під'їзд до будинку заявника було утруднено і він намагався в судовому порядку отримати право використовувати проїзд через земельну ділянку свого сусіда, а також побудувати проїзд та прохід до свого будинку. Суд відмовився розглядати скарги по суті, аргументувавши своє рішення тим, що заявник фактично оскаржує рішення відповідної міської ради від 10 грудня 1975 року, і, таким чином, його скарга не підвідомча судам, оскільки він не вичерпав позасудові засоби захисту, які були доступні 1975 року. Крім того, було встановлено, що заявник не є власником земельної ділянки, на якій був розташований його будинок. Такі висновки були повторені обласним судом. Європейський

суд дійшов висновку, що відмова національних судів розглянути позов заявника по суті порушила його право на доступ до суду, що гарантується п. 1 статті 6 Конвенції.

Таким чином, говорити про те, що рішення європейського суду з прав людини можливо вважати джерелом саме земельного права, не зовсім коректно, оскільки всі прийняті рішення стосуються, перш за все, цивільних процесуальних відносин та адміністративно-процесуальних відносин. В той же час, земельні правовідносини регулюються виключно нормами права. Проте зазначені рішення, все ж таки, необхідно враховувати, оскільки саме вони дають можливість здійснювати однакове застосування норм права.

Сащенко І.С.,

*здобувач кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК СЕЛА В УКРАЇНІ

У ході проведення аграрної реформи соціальному розвитку села не приділялася належна увага, внаслідок чого сьогодні спостерігається відсутність мотивації до праці, бідність, трудова міграція, безробіття, занепад соціальної інфраструктури, поглиблення демографічної кризи та зникнення сіл. Середньорічна заробітна плата в сільському господарстві найнижча серед галузей економіки. Загрозливих темпів набирає зниження демографічно-відтворювального і трудового потенціалу села. Рівень народжуваності сільського населення в розрахунку на 1000 осіб знизився з 13,7 до 9,4 осіб, рівень смертності підвищився з 14,4 до 20,5 осіб і перевищив аналогічний показник смертності міського населення в 1,4 рази. Активізувалися міграційні процеси, особливо серед сільської молоді, що на сьогодні є основною причиною деградації українських сіл. Знизився рівень зайнятості сільського населення [1]. Така ситуація вимагає запровадження ефективних механізмів для вирішення означених проблем. Серед таких механізмів особливе значення набувають інвестиції у соціальний розвиток села.